

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА
ФРАНКА
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ТА БІЗНЕСУ

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри фінансового менеджменту
протокол № 5/1 від "12" грудня 2020 р.
Зав. кафедри _____ Ситник Н. С.
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СТРАХУВАННЯ
(назва навчальної дисципліни)

галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»
(шифр і назва галузі знань)

спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа та
страхування»
(шифр і назва спеціальності)

освітня програма: Фінанси, митна та податкова справа

освітній ступінь: бакалавр

денна форма навчання

Укладач:

Попович Д. В., доцент кафедри фінансового
менеджменту, к.е.н., доцент

КАФЕДРА
ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Конспект лекцій з навчальної дисципліни Страхування для студентів за галуззю знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» освітня програма «Фінанси, митна та податкова справа» освітнього ступеня бакалавр – 42 с.

Розробник:

Попович Д. В. – доцент кафедри фінансового менеджменту факультету управління фінансами та бізнесу, кандидат економічних наук, доцент

Розглянуто та ухвалено на засіданні кафедри фінансового менеджменту
Протокол № 5/1 від “30” грудня 2020 р.

Завідувач кафедри _____
(підпис)

Ситник Н. С.
(прізвище, ініціали)

“30” грудня 2020 р.

Конспект лекції № 1

Тема № 1

Сутність, принципи і роль страхування

Міжпредметні зв'язки. Після вивчення [Політекономії, Фінансів, Економіки і фінансів суб'єктів підприємництва, Фінансів суб'єктів підприємництва].

Мета лекції: сформувати у студентів комплекс знань щодо сутності, принципів і ролі страхування.

План лекції (навчальні питання):

1. Необхідність страхового захисту та його форми.
2. Суть страхування як економічної категорії та його специфічні ознаки.
3. Принципи страхування.
4. Функції страхування.
5. Роль та значення страхування в системі економічних відносин.

Опорні поняття: страховий захист, страхові фонди, страхування, державні страхові резерви, фонди самострахування, майновий інтерес, превентивні заходи, відшкодування збитку, страховий ризик, страховий інтерес, максимальна сумлінність, суброгація, контрибуція, франшиза, страхове забезпечення.

Інформаційні джерела:

Законодавчі та нормативні акти:

1. Конституція України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254/96-вр>
2. Господарський кодекс України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
3. Цивільний кодекс України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
4. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 №85/96-ВР зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>
5. Про фінансові послуги і державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 06.02.2003 № 485-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>

Основна література:

1. Базилевич В. Д. Страхова справа / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. – 6-те вид., стереотип. – К. : Знання, 2008. – 351 с.
2. Базилевич В. Д. Страховий ринок України / В. Д. Базилевич. – К. : Знання, 2002. – 417 с.
3. Безугла В. О. Страхування : навчальний посібник / В. О. Безугла. – К. : ЦУЛ, 2008. – 584 с.
4. Внукова Н. М. Страхування : теорія та практика : навчальний посібник / Н. М. Внукова, Л. В. Временко, В. І. Успенко; за загальною редакцією д.е.н., проф. Н. М. Внукової. – 2-ге видання, перероблене та доповнене. – Харків : Бурун Книга, 2009. – 656 с.
5. Вовчак О. Д. Страхова справа : підручник / О. Д. Вовчак. – Київ : Знання, 2011. – 391 с.
6. Говорушко Т. А. Страхування: навчальний посібник / Т. А. Говорушко, В. М. Стецюк; за ред. Т. А. Говорушко. – Львів : «Магнолія 2006», 2014. – 328 с.

7. Дьячкова Ю. М. Страхування : навчальний посібник / Ю. М. Дьячкова. – К. : ЦУЛ, 2008. –240 с.
8. Нечипорук Л. В. Теорія та практика страхового ринку в Україні / Л. В. Нечипорук. – Х. : Вид-во Національного університету внутрішніх справ, 2004. – 300 с.
9. Страхові послуги : підручник. У 2 ч. Ч. 1 / [Базилевич В. Д., Пікус Р. В., Приказюк Н. В. та ін.]; За ред. В. Д. Базилевича. – К. : Логос, 2014. – 496 с.
10. Страхування : підручник / [керівник авт. колективу і наук. ред. С. С. Осадець, д-р ек. наук, проф.]. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К. : КНЕУ, 2002. – 599 с.

Допоміжна література:

1. Гаманкова О. О. Ринок страхових послуг України : теорія, методологія, практика : монографія / О. О. Гаманкова. – К. : КНЕУ, 2009. – 283 с.

Інтернет ресурси:

1. Нормативні акти України: www.nau.kiev.ua
2. Сервер Верховної Ради України: www.rada.gov.ua
3. Ліга страхових організацій України: www.uainsur.com
4. Національний банк України: www.bank.gov.ua
5. Міністерство фінансів України: www.minfin.com.ua
6. Форіншурер – Інтернет-журнал про страхування: www.forinsurer.com
7. Страхування України – Інтернет-проект: www.ukrstrahovanie.com.ua

Навчальне обладнання, ТЗН, презентація тощо: мультимедійний пристрій.

Виклад матеріалу лекції: роздатковий матеріал у викладача.

Питання і завдання студентам для контролю знань, самостійного опрацювання матеріалу лекції, для підготовки до семінарського заняття за темою лекції:

1. У силу яких обставин і в якій формі першопочатково виникло страхування?
2. Що таке страхування та яка його економічна природа?
3. Як ви розумієте необхідність страхування?
4. Зародження страхування та еволюція його розвитку.
5. Чи існувало страхування за первіснообщинного ладу і, якщо так, то в якій формі?
6. Які основні етапи розвитку страхування в Україні та за кордоном?
7. В якій країні та коли виникло страхування життя?
8. В якій країні та коли виникло перестраховання?
9. Охарактеризуйте категорію страхового інтересу та поняття повного і часткового інтересу.
10. Як реалізується принцип еквівалентності відносин суб'єктів у страхуванні?
11. У чому заключається суть страхування та за допомогою яких функцій вона реалізується?
12. У чому полягає відмінність страхування від ігор, парі, розиграшів лотерей, а також від поручительства та банківського вкладу – в порівнянні з нагромаджувальним страхуванням?
13. У чому проявляється взаємозв'язок понять «предмет страхування», «об'єкт страхування», «майновий інтерес»?
14. У чому суть умовної та безумовної франшизи?

Укладач: _____ Попович Д. В., доцент кафедри фінансового менеджменту,
к.е.н., доцент

Конспект лекції № 2

Тема № 2

Класифікація страхування

Міжпредметні зв'язки. Після вивчення [Політекономії, Фінансів, Економіки і фінансів суб'єктів підприємництва, Фінансів суб'єктів підприємництва].

Мета лекції: сформувати у студентів комплекс знань щодо основних засад класифікації страхування.

План лекції (навчальні питання):

1. Основні підходи до класифікації страхування.
2. Класифікація страхування за об'єктами: галузі, підгалузі і види страхування.
3. Форми проведення страхування. Порівняльна характеристика обов'язкового і добровільного страхування.
4. Системи страхування та франшизи.

Опорні поняття: ознаки класифікації страхування, об'єкт страхування, галузь страхування, підгалузь страхування, вид страхування, форми страхування, обов'язкове страхування, добровільне страхування, системи страхування, страхові операції, франшиза.

Інформаційні джерела:

Законодавчі та нормативні акти:

1. Господарський кодекс України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Цивільний кодекс України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 №85/96-ВР зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>
4. Про фінансові послуги і державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 06.02.2003 № 485-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>

Основна література:

1. Базилевич В. Д. Страхова справа / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. – 6-те вид., стереотип. – К. : Знання, 2008. – 351 с.
2. Базилевич В. Д. Страховий ринок України / В. Д. Базилевич. – К. : Знання, 2002. – 417 с.
3. Безугла В. О. Страхування : навчальний посібник / В. О. Безугла. – К. : ЦУЛ, 2008. – 584 с.
4. Внукова Н. М. Страхування : теорія та практика : навчальний посібник / Н. М. Внукова, Л. В. Временко, В. І. Успенко; за загальною редакцією д.е.н., проф. Н. М. Внукової. – 2-ге видання, перероблене та доповнене. – Харків : Бурун Книга, 2009. – 656 с.
5. Вовчак О. Д. Страхова справа : підручник / О. Д. Вовчак. – Київ : Знання, 2011. – 391 с.
6. Говорушко Т. А. Страхування: навчальний посібник / Т. А. Говорушко, В. М. Стецюк; за ред. Т. А. Говорушко. – Львів : «Магнолія 2006», 2014. – 328 с.
7. Дьячкова Ю. М. Страхування : навчальний посібник / Ю. М. Дьячкова. – К. : ЦУЛ, 2008. – 240 с.
8. Нечипорук Л. В. Теорія та практика страхового ринку в Україні / Л. В. Нечипорук. – Х. : Вид-во Національного університету внутрішніх справ, 2004. – 300 с.

9. Страхові послуги : підручник. У 2 ч. Ч. 1 / [Базилевич В. Д., Пікус Р. В., Приказюк Н. В. та ін.] ; За ред. В. Д. Базилевича. – К. : Логос, 2014. – 496 с.
10. Страхування : опорний конспект лекцій (українською та російською мовами) / [Р. В. Пікус, Н. В. Приказюк, А. С. Шолойко та ін.] ; за наук. ред. проф. Р. В. Пікус. – К. : Логос, 2015. – 276 с.
11. Страхування : підручник / [керівник авт. колективу і наук. ред. С. С. Осадець, д-р ек. наук, проф.]. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К. : КНЕУ, 2002. – 599 с.

Допоміжна література:

1. Гаманкова О. О. Ринок страхових послуг України : теорія, методологія, практика : монографія / О. О. Гаманкова. – К. : КНЕУ, 2009. – 283 с.

Інтернет ресурси:

1. Нормативні акти України: www.nau.kiev.ua
2. Сервер Верховної Ради України: www.rada.gov.ua
3. Ліга страхових організацій України: www.uainsur.com
4. Національний банк України: www.bank.gov.ua
5. Міністерство фінансів України: www.minfin.com.ua
6. Форіншурер – Інтернет-журнал про страхування: www.forinsurer.com
7. Страхування України – Інтернет-проект: www.ukrstrahovanie.com.ua

Навчальне обладнання, ТЗН, презентація тощо: мультимедійний пристрій.

Виклад матеріалу лекції: роздатковий матеріал у викладача.

Питання і завдання студентам для контролю знань, самостійного опрацювання матеріалу лекції, для підготовки до семінарського заняття за темою лекції:

1. Яка роль класифікації для теорії та практики страхової справи?
2. Охарактеризуйте класифікацію за галузями, підгалузями та об'єктами страхування.
3. У чому полягає суть спеціалізації страхових компаній?
4. У чому полягає відмінність страхування життя від інших видів страхування?
5. У чому полягає суть класифікації за родом небезпеки?
6. Назвіть види страхування в кожній з галузей страхування.
7. У чому полягають відмінності добровільного страхування від обов'язкового страхування?
8. Яка роль класифікації для теорії та практики страхової справи?
9. Охарактеризуйте класифікацію за галузями, підгалузями та об'єктами страхування.
10. У чому полягає суть спеціалізації страхових компаній?
11. У чому полягає відмінність страхування життя від інших видів страхування?
12. У чому полягає суть класифікації за родом небезпеки?
13. Назвіть види страхування в кожній з галузей страхування.
14. Назвіть основні види обов'язкового страхування.
15. У чому полягає сутність добровільної форми страхування та на яких принципах вона базується?

Укладач: _____ Попович Д. В., доцент кафедри фінансового менеджменту,
к.е.н., доцент

Конспект лекції № 3

Тема № 3

Страхові ризики та їх оцінка

Міжпредметні зв'язки. Після вивчення [Політекономії, Фінансів, Економіки і фінансів суб'єктів підприємництва, Фінансів суб'єктів підприємництва].

Мета лекції: сформувати у студентів комплекс знань щодо основних засад страхових ризиків та їх оцінки.

План лекції (навчальні питання):

1. Поняття та економічна суть страхових ризиків.
2. Класифікація та оцінка ризиків у страхуванні.
3. Управління страховими ризиками.

Опорні поняття: страховий ризик, страхова подія, страховий випадок, ризикові обставини, кумуляція ризику, частота настання страхової події, величина збитку, критерії страхових ризиків, загальна класифікація ризиків, чисті ризики, спекулятивний ризик, природні і антропогенні ризики, великі ризики, малі ризики, катастрофічні ризики, майнові ризики, особисті ризики, ризик-менеджмент, моніторинг ризику, методи оцінки ризику, спеціальні (унікальні) ризики, індивідуальні ризики, універсальні ризики.

Інформаційні джерела:

Законодавчі та нормативні акти:

1. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 №85/96-ВР зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>

Основна література:

1. Базилевич В. Д. Страхова справа / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. – 6-те вид., стереотип. – К. : Знання, 2008. – 351 с.
2. Базилевич В. Д. Страховий ринок України / В. Д. Базилевич. – К. : Знання, 2002. – 417 с.
3. Безугла В. О. Страхування : навчальний посібник / В. О. Безугла. – К. : ЦУЛ, 2008. – 584 с.
4. Внукова Н. М. Страхування : теорія та практика : навчальний посібник / Н. М. Внукова, Л. В. Временко, В. І. Успенко; за загальною редакцією д.е.н., проф. Н. М. Внукової. – 2-ге видання, перероблене та доповнене. – Харків : Бурун Книга, 2009. – 656 с.
5. Вовчак О. Д. Страхова справа : підручник / О. Д. Вовчак. – Київ : Знання, 2011. – 391 с.
6. Говорушко Т. А. Страхування: навчальний посібник / Т. А. Говорушко, В. М. Стецюк; за ред. Т. А. Говорушко. – Львів : «Магнолія 2006», 2014. – 328 с.
7. Дьячкова Ю. М. Страхування : навчальний посібник / Ю. М. Дьячкова. – К. : ЦУЛ, 2008. – 240 с.
8. Нечипорук Л. В. Теорія та практика страхового ринку в Україні / Л. В. Нечипорук. – Х. : Вид-во Національного університету внутрішніх справ, 2004. – 300 с.
9. Страхові послуги : підручник. У 2 ч. Ч. 1 / [Базилевич В. Д., Пікус Р. В., Приказюк Н. В. та ін.]; За ред. В. Д. Базилевича. – К. : Логос, 2014. – 496 с.
10. Страхування : опорний конспект лекцій (українською та російською мовами) / [Р. В. Пікус, Н. В. Приказюк, А. С. Шолойко та ін.]; за наук. ред. проф. Р. В. Пікуса. – К. : Логос, 2015. – 276 с.

11. Страхування : підручник / [керівник авт. колективу і наук. ред. С. С. Осадець, д-р ек. наук, проф.]. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К. : КНЕУ, 2002. – 599 с.

Допоміжна література:

1. Гаманкова О. О. Ринок страхових послуг України : теорія, методологія, практика : монографія / О. О. Гаманкова. – К. : КНЕУ, 2009. – 283 с.

Інтернет ресурси:

1. Нормативні акти України: www.nau.kiev.ua
2. Сервер Верховної Ради України: www.rada.gov.ua
3. Ліга страхових організацій України: www.uainsur.com
4. Національний банк України: www.bank.gov.ua
5. Міністерство фінансів України: www.minfin.com.ua
6. Форіншурер – Інтернет-журнал про страхування: www.forinsurer.com
7. Страхування України – Інтернет-проект: www.ukrstrahovanie.com.ua

Навчальне обладнання, ТЗН, презентація тощо: мультимедійний пристрій.

Виклад матеріалу лекції: роздатковий матеріал у викладача.

Питання і завдання студентам для контролю знань, самостійного опрацювання матеріалу лекції, для підготовки до семінарського заняття за темою лекції:

1. Яке місце займає ризик у страхуванні?
2. Що означає поняття «страховий ризик»?
3. Що таке ризикові обставини та страховий випадок?
4. Як класифікуються ризики в різних видах страхування?
5. Які ризики є масовими страховими ризиками?
6. Які основні елементи процесу управління ризиком?
7. У чому сутність актуарних розрахунків? Які особливості та задачі актуарних розрахунків?
8. Для чого призначений страховий тариф? Які складові елементи страхового тарифу?
9. Чим відрізняється бруто-премія від нетто-премії?
10. У чому полягає основний принцип розрахунку нетто-премії?
11. Перерахуйте методи обчислення тарифної ставки у майновому страхуванні. Коротко їх охарактеризуйте.
12. Наведіть алгоритм розрахунку тарифних ставок у майновому страхуванні.
13. Які відмінності в побудові страхових тарифів за різними видами страхування? Чим вони зумовлені?
14. Наведіть алгоритм розрахунку тарифних ставок в особовому страхуванні.
15. У чому суть таблиць смертності? Які показники по них можна розрахувати?
16. У чому заключається суть дисконтування? Для чого використовується дисконтуючий множник?
17. Яка структура бруто-ставки по змішаному страхуванню життя?
18. У чому полягає призначення комутаційних чисел?
19. Чим відрізняються одноразові та річні ставки премій?
20. Як розраховуються одноразові нетто-ставки без використання та з використанням комутаційних чисел?
21. Для чого призначений і як розраховується коефіцієнт розстрочки?
22. Які принципи реалізації тарифної політики страхової компанії? У чому полягає їх зміст?

Укладач: _____ Попович Д. В., доцент кафедри фінансового менеджменту,

к.е.н., доцент

Конспект лекції № 4

Тема № 4

Страховий ринок

Міжпредметні зв'язки. Після вивчення [Політекономії, Фінансів, Економіки і фінансів суб'єктів підприємництва, Фінансів суб'єктів підприємництва].

Мета лекції: сформувані у студентів комплекс знань щодо основних засад страхового ринку.

План лекції (навчальні питання):

1. Поняття страхового ринку та його структура.
2. Страхові посередники, їх роль на страховому ринку.
3. Стан, проблеми і перспективи розвитку страхового ринку в Україні.

Опорні поняття: страховий ринок, страховик, страхувальник, страхова послуга, страховий агент, страховий брокер, страхові премії, страхові виплати, рівень виплат, інфраструктура страхового ринку.

Інформаційні джерела:

Законодавчі та нормативні акти:

1. Господарський кодекс України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Цивільний кодекс України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=514-17>
4. Про державну статистику : Закон України від 17.09.1992 №2614-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2614-12>
5. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 №85/96-ВР зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>

Основна література:

1. Базилевич В. Д. Страхова справа / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. – 6-те вид., стереотип. – К. : Знання, 2008. – 351 с.
2. Базилевич В. Д. Страховий ринок України / В. Д. Базилевич. – К. : Знання, 2002. – 417 с.
3. Безугла В. О. Страхування : навчальний посібник / В. О. Безугла. – К. : ЦУЛ, 2008. – 584 с.
4. Внукова Н. М. Страхування : теорія та практика : навчальний посібник / Н. М. Внукова, Л. В. Временко, В. І. Успенко; за загальною редакцією д.е.н., проф. Н. М. Внукової. – 2-ге видання, перероблене та доповнене. – Харків : Бурун Книга, 2009. – 656 с.
5. Вовчак О. Д. Страхова справа : підручник / О. Д. Вовчак. – Київ : Знання, 2011. – 391 с.
6. Говорушко Т. А. Страхування: навчальний посібник / Т. А. Говорушко, В. М. Стецюк; за ред. Т. А. Говорушко. – Львів : «Магнолія 2006», 2014. – 328 с.
7. Дьячкова Ю. М. Страхування : навчальний посібник / Ю. М. Дьячкова. – К. : ЦУЛ, 2008. – 240 с.
8. Нечипорук Л. В. Теорія та практика страхового ринку в Україні / Л. В. Нечипорук. – Х. : Вид-во Національного університету внутрішніх справ, 2004. – 300 с.

9. Страхові послуги : підручник. У 2 ч. Ч. 1 / [Базилевич В. Д., Пікус Р. В., Приказюк Н. В. та ін.] ; За ред. В. Д. Базилевича. – К. : Логос, 2014. – 496 с.
10. Страхування : опорний конспект лекцій (українською та російською мовами) / [Р. В. Пікус, Н. В. Приказюк, А. С. Шолойко та ін.] ; за наук. ред. проф. Р. В. Пікус. – К. : Логос, 2015. – 276 с.
11. Страхування : підручник / [керівник авт. колективу і наук. ред. С. С. Осадець, д-р ек. наук, проф.]. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К. : КНЕУ, 2002. – 599 с.

Допоміжна література:

1. Директива 2009/138/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 25.11.2009 р. про початок і ведення діяльності у сфері страхування і перестраховування (Solvency II) [Електронний ресурс] // Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг : [сайт]. – Режим доступу : <http://nfp.gov.ua/content/direktivi-es.html>
2. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2012-2021 роки [Електронний ресурс] // Асоціація «Українська федерація убезпечення» : [сайт]. – Режим доступу : http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/5257
3. Всеукраїнська громадська організація «Всеукраїнська асоціація аварійних комісарів» [Електронний ресурс] // b2btoday : [сайт]. – Режим доступу : <http://b2btoday.com.ua/id/4018066>
4. Гаманкова О. О. Ринок страхових послуг України : теорія, методологія, практика : монографія / О. О. Гаманкова. – К. : КНЕУ, 2009. – 283 с.
5. Нові вектори розвитку страхового ринку України : монографія / [Козьменко О. В., Козьменко С. М., Васильєва Т. А. та ін.] ; кер. авт. проекту д.е.н., проф. О. В. Козьменко. – Суми : Університетська книга, 2012. – 315 с.

Інтернет ресурси:

1. Нормативні акти України: www.nau.kiev.ua
2. Сервер Верховної Ради України: www.rada.gov.ua
3. Ліга страхових організацій України: www.uainsur.com
4. Національний банк України: www.bank.gov.ua
5. Міністерство фінансів України: www.minfin.com.ua
6. Форіншурер – Інтернет-журнал про страхування: www.forinsurer.com
7. Страхування України – Інтернет-проект: www.ukrstrahovanie.com.ua

Навчальне обладнання, ТЗН, презентація тощо: мультимедійний пристрій.

Виклад матеріалу лекції: роздатковий матеріал у викладача.

Питання і завдання студентам для контролю знань, самостійного опрацювання матеріалу лекції, для підготовки до семінарського заняття за темою лекції:

1. Назвіть елементи страхового ринку та охарактеризуйте їх.
2. Які основні показники характеризують рівень розвитку страхової галузі на сучасному етапі?
3. Які обов'язки страховика та страхувальника передбачено законодавством?
4. В яких випадках страховик може відмовити страхувальнику у страховій виплаті?
5. Яким чином регулюється діяльність страхових агентів і брокерів в Україні?
6. У чому відмінність правового статусу страхового брокера та страхового агента?
7. Які моделі організації агентських мереж існують? У чому полягають їх особливості?

Укладач: _____ Попович Д. В., доцент кафедри фінансового менеджменту,
к.е.н., доцент

Конспект лекції № 5

Тема № 4

Страховий ринок

Міжпредметні зв'язки. Після вивчення [Політекономії, Фінансів, Економіки і фінансів суб'єктів підприємництва, Фінансів суб'єктів підприємництва].

Мета лекції: сформувати у студентів комплекс знань щодо основних засад страхового ринку.

План лекції (навчальні питання):

1. Маркетинг у страхуванні.
2. Договір страхування: поняття, основні умови та його зміст.

Опорні поняття: страховий маркетинг, страховий договір, аквізиція, строк дії договору страхування, правила страхування, страховий поліс.

Інформаційні джерела:

Законодавчі та нормативні акти:

1. Господарський кодекс України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Цивільний кодекс України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgiin/laws/main.cgi?page=1&nreg=514-17>
4. Про державну статистику : Закон України від 17.09.1992 №2614-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2614-12>
5. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 №85/96-ВР зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>

Основна література:

1. Базилевич В. Д. Страхова справа / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. – 6-те вид., стереотип. – К. : Знання, 2008. – 351 с.
2. Базилевич В. Д. Страховий ринок України / В. Д. Базилевич. – К. : Знання, 2002. – 417 с.
3. Безугла В. О. Страхування : навчальний посібник / В. О. Безугла. – К. : ЦУЛ, 2008. – 584 с.
4. Внукова Н. М. Страхування : теорія та практика : навчальний посібник / Н. М. Внукова, Л. В. Временко, В. І. Успенко; за загальною редакцією д.е.н., проф. Н. М. Внукової. – 2-ге видання, перероблене та доповнене. – Харків : Бурун Книга, 2009. – 656 с.
5. Вовчак О. Д. Страхова справа : підручник / О. Д. Вовчак. – Київ : Знання, 2011. – 391 с.
6. Говорушко Т. А. Страхування: навчальний посібник / Т. А. Говорушко, В. М. Стецюк; за ред. Т. А. Говорушко. – Львів : «Магнолія 2006», 2014. – 328 с.
7. Дьячкова Ю. М. Страхування : навчальний посібник / Ю. М. Дьячкова. – К. : ЦУЛ, 2008. – 240 с.
8. Нечипорук Л. В. Теорія та практика страхового ринку в Україні / Л. В. Нечипорук. – Х. : Вид-во Національного університету внутрішніх справ, 2004. – 300 с.
9. Страхові послуги : підручник. У 2 ч. Ч. 1 / [Базилевич В. Д., Пікус Р. В., Приказюк Н. В. та ін.] ; За ред. В. Д. Базилевича. – К. : Логос, 2014. – 496 с.

10. Страхування : опорний конспект лекцій (українською та російською мовами) / [Р. В. Пікус, Н. В. Приказюк, А. С. Шолойко та ін.] ; за наук. ред. проф. Р. В. Пікус. – К. : Логос, 2015. – 276 с.

11. Страхування : підручник / [керівник авт. колективу і наук. ред. С. С. Осадець, д-р ек. наук, проф.]. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К. : КНЕУ, 2002. – 599 с.

Допоміжна література:

1. Директива 2009/138/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 25.11.2009 р. про початок і ведення діяльності у сфері страхування і перестраховування (Solvency II) [Електронний ресурс] // Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг : [сайт]. – Режим доступу : <http://nfp.gov.ua/content/direktivi-es.html>

2. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2012-2021 роки [Електронний ресурс] // Асоціація «Українська федерація убезпечення» : [сайт]. – Режим доступу : http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/5257

3. Всеукраїнська громадська організація «Всеукраїнська асоціація аварійних комісарів» [Електронний ресурс] // b2btoday : [сайт]. – Режим доступу : <http://b2btoday.com.ua/id/4018066>

4. Гаманкова О. О. Ринок страхових послуг України : теорія, методологія, практика : монографія / О. О. Гаманкова. – К. : КНЕУ, 2009. – 283 с.

5. Нові вектори розвитку страхового ринку України : монографія / [Козьменко О. В., Козьменко С. М., Васильєва Т. А. та ін.] ; кер. авт. проекту д.е.н., проф. О. В. Козьменко. – Суми : Університетська книга, 2012. – 315 с.

Інтернет ресурси:

1. Нормативні акти України: www.nau.kiev.ua
2. Сервер Верховної Ради України: www.rada.gov.ua
3. Ліга страхових організацій України: www.uainsur.com
4. Національний банк України: www.bank.gov.ua
5. Міністерство фінансів України: www.minfin.com.ua
6. Форіншурер – Інтернет-журнал про страхування: www.forinsurer.com
7. Страхування України – Інтернет-проект: www.ukrstrahovanie.com.ua

Навчальне обладнання, ТЗН, презентація тощо: мультимедійний пристрій.

Виклад матеріалу лекції: роздатковий матеріал у викладача.

Питання і завдання студентам для контролю знань, самостійного опрацювання матеріалу лекції, для підготовки до семінарського заняття за темою лекції:

1. З якими документами пов'язано укладання страхової угоди? Яке їх призначення?
2. Які особи є суб'єктами договору страхування?
3. Як відбувається укладання договору страхування?
4. Яка роль договору у страховому процесі?
5. Що означають суттєві умови договору страхування? У чому полягають суттєві умови договору особового та майнового страхування?
6. Чому страховий випадок називають юридичним фактом із складним змістом?

Укладач: _____ Попович Д. В., доцент кафедри фінансового менеджменту,
к.е.н., доцент

Конспект лекції № 6

Тема № 5

Страхова організація

Міжпредметні зв'язки. Після вивчення [Політекономії, Фінансів, Економіки і фінансів суб'єктів підприємництва, Фінансів суб'єктів підприємництва].

Мета лекції: сформувати у студентів комплекс знань щодо основних засад функціонування страхових організацій.

План лекції (навчальні питання):

1. Організаційні форми страховиків.
2. Структура страхових компаній.
3. Об'єднання страховиків та їхні функції.

Опорні поняття: страхова компанія, акціонерне страхове товариство, страхове товариство з додатковою відповідальністю, командитне товариство, кептивні страхові компанії, товариства взаємного страхування, філія страховика, представництво страховика, агентства страховика, організаційна структура страхової компанії, об'єднання страховиків.

Інформаційні джерела:

Законодавчі та нормативні акти:

1. Господарський кодекс України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Цивільний кодекс України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=514-17>
4. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань : Закон України від 15.05.2003 №755-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/755-15>
5. Про державну статистику : Закон України від 17.09.1992 №2614-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2614-12>
6. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 №85/96-ВР зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>
7. Про фінансові послуги і державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 06.02.2003 № 485-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>

Основна література:

1. Базилевич В. Д. Страхова справа / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. – 6-те вид., стереотип. – К. : Знання, 2008. – 351 с.
2. Базилевич В. Д. Страховий ринок України / В. Д. Базилевич. – К. : Знання, 2002. – 417 с.
3. Безугла В. О. Страхування : навчальний посібник / В. О. Безугла. – К. : ЦУЛ, 2008. – 584 с.
4. Внукова Н. М. Страхування : теорія та практика : навчальний посібник / Н. М. Внукова, Л. В. Временко, В. І. Успенко; за загальною редакцією д.е.н., проф. Н. М. Внукової. – 2-ге видання, перероблене та доповнене. – Харків : Бурун Книга, 2009. – 656 с.
5. Вовчак О. Д. Страхова справа : підручник / О. Д. Вовчак. – Київ : Знання, 2011. – 391 с.

6. Говорушко Т. А. Страхування: навчальний посібник / Т. А. Говорушко, В. М. Стецюк; за ред. Т. А. Говорушко. – Львів : «Магнолія 2006», 2014. – 328 с.
7. Дьячкова Ю. М. Страхування : навчальний посібник / Ю. М. Дьячкова. – К. : ЦУЛ, 2008. – 240 с.
8. Нечипорук Л. В. Теорія та практика страхового ринку в Україні / Л. В. Нечипорук. – Х. : Вид-во Національного університету внутрішніх справ, 2004. – 300 с.
9. Страхові послуги : підручник. У 2 ч. Ч. 1 / [Базилевич В. Д., Пікус Р. В., Приказюк Н. В. та ін.]; За ред. В. Д. Базилевича. – К. : Логос, 2014. – 496 с.
10. Страхування : опорний конспект лекцій (українською та російською мовами) / [Р. В. Пікус, Н. В. Приказюк, А. С. Шолойко та ін.]; за наук. ред. проф. Р. В. Пікус. – К. : Логос, 2015. – 276 с.
11. Страхування : підручник / [керівник авт. колективу і наук. ред. С. С. Осадець, д-р ек. наук, проф.]. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К. : КНЕУ, 2002. – 599 с.

Допоміжна література:

1. Директива 2009/138/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 25.11.2009 р. про початок і ведення діяльності у сфері страхування і перестраховування (Solvency II) [Електронний ресурс] // Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг : [сайт]. – Режим доступу : <http://nfp.gov.ua/content/direktiv-es.html>
2. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2012-2021 роки [Електронний ресурс] // Асоціація «Українська федерація убезпечення» : [сайт]. – Режим доступу : http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/5257
3. Гаманкова О. О. Ринок страхових послуг України : теорія, методологія, практика : монографія / О. О. Гаманкова. – К. : КНЕУ, 2009. – 283 с.
4. Нові вектори розвитку страхового ринку України : монографія / [Козьменко О. В., Козьменко С. М., Васильєва Т. А. та ін.]; кер. авт. проекту д.е.н., проф. О. В. Козьменко. – Суми : Університетська книга, 2012. – 315 с.

Інтернет ресурси:

1. Нормативні акти України: www.nau.kiev.ua
2. Сервер Верховної Ради України: www.rada.gov.ua
3. Ліга страхових організацій України: www.uainsur.com
4. Національний банк України: www.bank.gov.ua
5. Міністерство фінансів України: www.minfin.com.ua
6. Форіншурер – Інтернет-журнал про страхування: www.forinsurer.com
7. Страхування України – Інтернет-проект: www.ukrstrahovanie.com.ua

Навчальне обладнання, ТЗН, презентація тощо: мультимедійний пристрій.

Виклад матеріалу лекції: роздатковий матеріал у викладача.

Питання і завдання студентам для контролю знань, самостійного опрацювання матеріалу лекції, для підготовки до семінарського заняття за темою лекції:

1. У чому полягають особливості створення страховика порівняно з іншими суб'єктами господарювання?
2. Чи можуть іноземні інвестори брати участь у створенні українських страховиків? Якщо можуть, то на яких умовах?
3. Охарактеризуйте вимоги страховика щодо складу, обсягу та якості матеріальних ресурсів, необхідних для здійснення страхової діяльності.
4. У чому полягає значення страхової компанії в економічній системі?
5. Назвіть основні критерії класифікації страховиків.
6. Назвіть органи управління страховою компанією та їхні функції.
7. Охарактеризуйте принципи управління страховою компанією.

8. Охарактеризуйте структуру страхової компанії.
9. Для чого страховики створюють об'єднання?
10. Охарактеризуйте основні об'єднання страховиків.
11. Охарактеризуйте діяльність страхових пулів.

Укладач: _____ Попович Д. В., доцент кафедри фінансового менеджменту,
к.е.н., доцент

Конспект лекції № 7

Тема № 6

Державне регулювання страхової діяльності

Міжпредметні зв'язки. Після вивчення [Політекономії, Фінансів, Економіки і фінансів суб'єктів підприємництва, Фінансів суб'єктів підприємництва].

Мета лекції: сформувати у студентів комплекс знань щодо основних засад державного регулювання страхової діяльності.

План лекції (навчальні питання):

1. Необхідність, мета та значення державного регулювання страхової діяльності.
2. Реалізація державної політики у сфері страхування.
3. Система державного нагляду за страховою діяльністю в Україні.
4. Контроль за діяльністю страховиків. Порядок ліцензування та реєстрації.

Опорні поняття: державний нагляд, державне регулювання, форми і методи державного регулювання, прямі методи регулювання, Уповноважений орган, Національний банк України, ліцензування страхової діяльності, реєстрація страховиків, ліквідація страховиків, реорганізація страховиків.

Інформаційні джерела:

Законодавчі та нормативні акти:

1. Господарський кодекс України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Цивільний кодекс України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=514-17>
4. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань : Закон України від 15.05.2003 №755-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/755-15>
5. Про державну статистику : Закон України від 17.09.1992 №2614-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2614-12>
6. Про ліцензування певних видів господарської діяльності : Закон України від 01.06.2000 №1775-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/222-19>
7. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 05.04.2007 №877-V [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/877-16>
8. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 №85/96-ВР зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>
9. Про фінансові послуги і державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 06.02.2003 № 485-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>

Основна література:

1. Базилевич В. Д. Страхова справа / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. – 6-те вид., стереотип. – К. : Знання, 2008. – 351 с.
2. Базилевич В. Д. Страховий ринок України / В. Д. Базилевич. – К. : Знання, 2002. – 417 с.

3. Безугла В. О. Страхування : навчальний посібник / В. О. Безугла. – К. : ЦУЛ, 2008. – 584 с.
4. Внукова Н. М. Страхування : теорія та практика : навчальний посібник / Н. М. Внукова, Л. В. Временко, В. І. Успенко; за загальною редакцією д.е.н., проф. Н. М. Внукової. – 2-ге видання, перероблене та доповнене. – Харків : Бурун Книга, 2009. – 656 с.
5. Вовчак О. Д. Страхова справа : підручник / О. Д. Вовчак. – Київ : Знання, 2011. – 391 с.
6. Говорушко Т. А. Страхування: навчальний посібник / Т. А. Говорушко, В. М. Стецюк; за ред. Т. А. Говорушко. – Львів : «Магнолія 2006», 2014. – 328 с.
7. Дьячкова Ю. М. Страхування : навчальний посібник / Ю. М. Дьячкова. – К. : ЦУЛ, 2008. – 240 с.
8. Нечипорук Л. В. Теорія та практика страхового ринку в Україні / Л. В. Нечипорук. – Х. : Вид-во Національного університету внутрішніх справ, 2004. – 300 с.
9. Страхові послуги : підручник. У 2 ч. Ч. 1 / [Базилевич В. Д., Пікус Р. В., Приказюк Н. В. та ін.]; За ред. В. Д. Базилевича. – К. : Логос, 2014. – 496 с.
10. Страхування : опорний конспект лекцій (українською та російською мовами) / [Р. В. Пікус, Н. В. Приказюк, А. С. Шолойко та ін.]; за наук. ред. проф. Р. В. Пікус. – К. : Логос, 2015. – 276 с.
11. Страхування : підручник / [керівник авт. колективу і наук. ред. С. С. Осадець, д-р ек. наук, проф.]. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К. : КНЕУ, 2002. – 599 с.

Допоміжна література:

1. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2012-2021 роки [Електронний ресурс] // Асоціація «Українська федерація убезпечення» : [сайт]. – Режим доступу : http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/5257
2. Нові вектори розвитку страхового ринку України : монографія / [Козьменко О. В., Козьменко С. М., Васильєва Т. А. та ін.]; кер. авт. проекту д.е.н., проф. О. В. Козьменко. – Суми : Університетська книга, 2012. – 315 с.

Інтернет ресурси:

1. Нормативні акти України: www.nau.kiev.ua
2. Сервер Верховної Ради України: www.rada.gov.ua
3. Ліга страхових організацій України: www.uainsur.com
4. Національний банк України: www.bank.gov.ua
5. Міністерство фінансів України: www.minfin.com.ua
6. Форіншурер – Інтернет-журнал про страхування: www.forinsurer.com
7. Страхування України – Інтернет-проект: www.ukrstrahovanie.com.ua

Навчальне обладнання, ТЗН, презентація тощо: мультимедійний пристрій.

Виклад матеріалу лекції: роздатковий матеріал у викладача.

Питання і завдання студентам для контролю знань, самостійного опрацювання матеріалу лекції, для підготовки до семінарського заняття за темою лекції:

1. Перерахуйте основні закони України, пов'язані зі страховою справою.
2. Чому держава регулює страхову діяльність?
3. Які нормативні акти складають правове забезпечення страхової діяльності?
4. Що розуміють під системою страхового права?
5. Які повноваження НБУ як регулятора страхового ринку?
6. Які документи подаються для отримання ліцензії на здійснення страхової діяльності?
7. У чому полягають головні вимоги держави до діяльності страховиків в Україні?

Укладач: _____ Попович Д. В., доцент кафедри фінансового менеджменту,
к.е.н., доцент

Конспект лекції № 8

Тема № 7

Особисте страхування

Міжпредметні зв'язки. Після вивчення [Політекономії, Фінансів, Економіки і фінансів суб'єктів підприємництва, Фінансів суб'єктів підприємництва].

Мета лекції: сформувати у студентів комплекс знань щодо основних засад особистого страхування.

План лекції (навчальні питання):

1. Економічний зміст та класифікація особистого страхування.
2. Страхування життя.

Опорні поняття: особисте страхування, страхування життя, змішане страхування життя, пенсійне страхування, страхування рент, викупна сума, застрахована особа, вигодонабувач.

Інформаційні джерела:

Законодавчі та нормативні акти:

1. Конституція України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254/96-вр>
2. Цивільний кодекс України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 №85/96-ВР зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>

Основна література:

1. Базилевич В. Д. Страхова справа / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. – 6-те вид., стереотип. – К. : Знання, 2008. – 351 с.
2. Базилевич В. Д. Страховий ринок України / В. Д. Базилевич. – К. : Знання, 2002. – 417 с.
3. Безугла В. О. Страхування : навчальний посібник / В. О. Безугла. – К. : ЦУЛ, 2008. – 584 с.
4. Внукова Н. М. Страхування : теорія та практика : навчальний посібник / Н. М. Внукова, Л. В. Временко, В. І. Успенко; за загальною редакцією д.е.н., проф. Н. М. Внукової. – 2-ге видання, перероблене та доповнене. – Харків : Бурун Книга, 2009. – 656 с.
5. Вовчак О. Д. Страхова справа : підручник / О. Д. Вовчак. – Київ : Знання, 2011. – 391 с.
6. Говорушко Т. А. Страхування: навчальний посібник / Т. А. Говорушко, В. М. Стецюк; за ред. Т. А. Говорушко. – Львів : «Магнолія 2006», 2014. – 328 с.
7. Дьячкова Ю. М. Страхування : навчальний посібник / Ю. М. Дьячкова. – К. : ЦУЛ, 2008. – 240 с.
8. Нечипорук Л. В. Теорія та практика страхового ринку в Україні / Л. В. Нечипорук. – Х. : Вид-во Національного університету внутрішніх справ, 2004. – 300 с.
9. Страхові послуги : підручник. У 2 ч. Ч. 1 / [Базилевич В. Д., Пікус Р. В., Приказюк Н. В. та ін.]; За ред. В. Д. Базилевича. – К. : Логос, 2014. – 496 с.
10. Страхування : опорний конспект лекцій (українською та російською мовами) / [Р. В. Пікус, Н. В. Приказюк, А. С. Шолойко та ін.]; за наук. ред. проф. Р. В. Пікус. – К. : Логос, 2015. – 276 с.
11. Страхування : підручник / [керівник авт. колективу і наук. ред. С. С. Осадець, д-р ек. наук, проф.]. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К. : КНЕУ, 2002. – 599 с.

Допоміжна література:

1. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2012-2021 роки [Електронний ресурс] // Асоціація «Українська федерація ubezpieczenia» : [сайт]. – Режим доступу : http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/5257
2. Гаманкова О. О. Ринок страхових послуг України : теорія, методологія, практика : монографія / О. О. Гаманкова. – К. : КНЕУ, 2009. – 283 с.
3. Нові вектори розвитку страхового ринку України : монографія / [Козьменко О. В., Козьменко С. М., Васильєва Т. А. та ін.] ; кер. авт. проекту д.е.н., проф. О. В. Козьменко. – Суми : Університетська книга, 2012. – 315 с.

Інтернет ресурси:

1. Нормативні акти України: www.nau.kiev.ua
2. Сервер Верховної Ради України: www.rada.gov.ua
3. Ліга страхових організацій України: www.uainsur.com
4. Національний банк України: www.bank.gov.ua
5. Міністерство фінансів України: www.minfin.com.ua
6. Форіншурер – Інтернет-журнал про страхування: www.forinsurer.com
7. Страхування України – Інтернет-проект: www.ukrstrahovanie.com.ua

Навчальне обладнання, ТЗН, презентація тощо: мультимедійний пристрій.

Виклад матеріалу лекції: роздатковий матеріал у викладача.

Питання і завдання студентам для контролю знань, самостійного опрацювання матеріалу лекції, для підготовки до семінарського заняття за темою лекції:

1. Які характерні особливості проведення особистого страхування в Україні?
2. Який ризик страхується при страхуванні життя?
3. Назвіть основні принципи страхування життя.
4. У чому полягає суть страхування на дожиття?
5. У чому полягає суть страхування на випадок смерті?
6. У чому полягає суть змішаного страхування життя?

Укладач: _____ Попович Д. В., доцент кафедри фінансового менеджменту,
к.е.н., доцент

Конспект лекції № 9

Тема № 7

Особисте страхування

Міжпредметні зв'язки. Після вивчення [Політекономії, Фінансів, Економіки і фінансів суб'єктів підприємництва, Фінансів суб'єктів підприємництва].

Мета лекції: сформувати у студентів комплекс знань щодо основних засад особистого страхування.

План лекції (навчальні питання):

1. Страхування від нещасних випадків.
2. Медичне страхування і його розвиток в Україні.

Опорні поняття: нещасний випадок, індивідуальне страхування, колективне страхування від нещасних випадків, обов'язкове особисте страхування, медичне страхування, асистанс.

Інформаційні джерела:

Законодавчі та нормативні акти:

1. Конституція України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254/96-вр>
2. Цивільний кодекс України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 №85/96-ВР зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>

Основна література:

1. Базилевич В. Д. Страхова справа / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. – 6-те вид., стереотип. – К. : Знання, 2008. – 351 с.
2. Базилевич В. Д. Страховий ринок України / В. Д. Базилевич. – К. : Знання, 2002. – 417 с.
3. Безугла В. О. Страхування : навчальний посібник / В. О. Безугла. – К. : ЦУЛ, 2008. – 584 с.
4. Внукова Н. М. Страхування : теорія та практика : навчальний посібник / Н. М. Внукова, Л. В. Временко, В. І. Успенко; за загальною редакцією д.е.н., проф. Н. М. Внукової. – 2-ге видання, перероблене та доповнене. – Харків : Бурун Книга, 2009. – 656 с.
5. Вовчак О. Д. Страхова справа : підручник / О. Д. Вовчак. – Київ : Знання, 2011. – 391 с.
6. Говорушко Т. А. Страхування: навчальний посібник / Т. А. Говорушко, В. М. Стецюк; за ред. Т. А. Говорушко. – Львів : «Магнолія 2006», 2014. – 328 с.
7. Дьячкова Ю. М. Страхування : навчальний посібник / Ю. М. Дьячкова. – К. : ЦУЛ, 2008. – 240 с.
8. Нечипорук Л. В. Теорія та практика страхового ринку в Україні / Л. В. Нечипорук. – Х. : Вид-во Національного університету внутрішніх справ, 2004. – 300 с.
9. Страхові послуги : підручник. У 2 ч. Ч. 1 / [Базилевич В. Д., Пікус Р. В., Приказюк Н. В. та ін.]; За ред. В. Д. Базилевича. – К. : Логос, 2014. – 496 с.
10. Страхування : опорний конспект лекцій (українською та російською мовами) / [Р. В. Пікус, Н. В. Приказюк, А. С. Шолойко та ін.]; за наук. ред. проф. Р. В. Пікус. – К. : Логос, 2015. – 276 с.

11. Страхування : підручник / [керівник авт. колективу і наук. ред. С. С. Осадець, д-р ек. наук, проф.]. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К. : КНЕУ, 2002. – 599 с.

Допоміжна література:

1. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2012-2021 роки [Електронний ресурс] // Асоціація «Українська федерація убезпечення» : [сайт]. – Режим доступу : http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/5257

2. Гаманкова О. О. Ринок страхових послуг України : теорія, методологія, практика : монографія / О. О. Гаманкова. – К. : КНЕУ, 2009. – 283 с.

3. Нові вектори розвитку страхового ринку України : монографія / [Козьменко О. В., Козьменко С. М., Васильєва Т. А. та ін.] ; кер. авт. проекту д.е.н., проф. О. В. Козьменко. – Суми : Університетська книга, 2012. – 315 с.

Інтернет ресурси:

1. Нормативні акти України: www.nau.kiev.ua

2. Сервер Верховної Ради України: www.rada.gov.ua

3. Ліга страхових організацій України: www.uainsur.com

4. Національний банк України: www.bank.gov.ua

5. Міністерство фінансів України: www.minfin.com.ua

6. Форіншурер – Інтернет-журнал про страхування: www.forinsurer.com

7. Страхування України – Інтернет-проект: www.ukrstrahovanie.com.ua

Навчальне обладнання, ТЗН, презентація тощо: мультимедійний пристрій.

Виклад матеріалу лекції: роздатковий матеріал у викладача.

Питання і завдання студентам для контролю знань, самостійного опрацювання матеріалу лекції, для підготовки до семінарського заняття за темою лекції:

1. Що таке нещасний випадок та які критерії відбору ризику використовуються страховими компаніями при вирішенні питання про укладення договору страхування?

2. Якими можуть бути наслідки нещасного випадку для застрахованої особи і з якою метою вони встановлюються?

3. Обґрунтуйте потребу в запровадженні обов'язкового особистого страхування від нещасних випадків на транспорті?

4. Розкрийте основні умови обов'язкового особистого страхування від нещасних випадків на транспорті?

5. Наведіть перелік документів, на підставі яких страхова компанія зобов'язана здійснити страхову виплату пасажиром (спадкоємцям) у разі настання нещасного випадку на транспорті.

6. Які випадки є правилами добровільного страхування вважаються нещасними.

7. Як укладається договір страхування від нещасних випадків фізичними та юридичними особами?

8. Яка основна умова набуття чинності договором страхування від нещасних випадків?

9. Що повинен зробити страхувальник при настанні події, зазначеної договором добровільного страхування від нещасних випадків?

10. У якому порядку та на яких умовах і в яких обсягах виплачується страхова сума за договором добровільного страхування від нещасних випадків?

11. Розкрийте сутність медичного страхування і сформулюйте власне бачення та його роль у соціальному захисту населення.

12. Які існують джерела фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я? Розкрийте переваги і недоліки кожного джерела.

13. На основі додатково зібраної інформації розкрийте проблемні питання фінансування сфери охорони здоров'я в Україні.

14. У яких формах може проводитись медичне страхування? Сформулюйте власні судження щодо їх переваг та недоліків.
15. Розкрийте причини відсутності в Україні обов'язкового медичного страхування.
16. На прикладі програм добровільного медичного страхування розкрийте обсяг страхового захисту, гарантованого застрахованим особам.
17. Розкрийте сутність концепції асистансу і функції, які виконують асистантські компанії.
18. Які категорії полісів медичного страхування може обрати особа, яка від'їжджає за кордон?
19. Які застереження використовують страхові компанії в полісах медичного страхування осіб, які від'їжджають за кордон?
20. Які документи повинна подати застрахована особа для отримання страхової виплати за полісом медичного страхування подорожуючого закордон?

Укладач: _____ Попович Д. В., доцент кафедри фінансового менеджменту,
к.е.н., доцент

Конспект лекції № 10

Тема № 8

Страхування майна

Міжпредметні зв'язки. Після вивчення [Політекономії, Фінансів, Економіки і фінансів суб'єктів підприємництва, Фінансів суб'єктів підприємництва].

Мета лекції: сформувати у студентів комплекс знань щодо основних засад страхування майна.

План лекції (навчальні питання):

1. Загальна характеристика майнового страхування: економічний зміст, об'єкти та види страхування майна.
2. Основні умови та порядок страхування майна юридичних осіб.

Опорні поняття: майнове страхування, об'єкти страхування майна, основний договір, додатковий договір, спеціальний договір.

Інформаційні джерела:

Законодавчі та нормативні акти:

1. Конституція України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254/96-вр>
2. Господарський кодекс України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
3. Митний кодекс України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
4. Податковий кодекс України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
5. Цивільний кодекс України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
6. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 №85/96-ВР зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>

Основна література:

1. Базилевич В. Д. Страхова справа / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. – 6-те вид., стереотип. – К. : Знання, 2008. – 351 с.
2. Базилевич В. Д. Страховий ринок України / В. Д. Базилевич. – К. : Знання, 2002. – 417 с.
3. Безугла В. О. Страхування : навчальний посібник / В. О. Безугла. – К. : ЦУЛ, 2008. – 584 с.
4. Внукова Н. М. Страхування : теорія та практика : навчальний посібник / Н. М. Внукова, Л. В. Временко, В. І. Успенко; за загальною редакцією д.е.н., проф. Н. М. Внукової. – 2-ге видання, перероблене та доповнене. – Харків : Бурун Книга, 2009. – 656 с.
5. Вовчак О. Д. Страхова справа : підручник / О. Д. Вовчак. – Київ : Знання, 2011. – 391 с.
6. Говорушко Т. А. Страхування: навчальний посібник / Т. А. Говорушко, В. М. Стецюк; за ред. Т. А. Говорушко. – Львів : «Магнолія 2006», 2014. – 328 с.
7. Дьячкова Ю. М. Страхування : навчальний посібник / Ю. М. Дьячкова. – К. : ЦУЛ, 2008. – 240 с.
8. Нечипорук Л. В. Теорія та практика страхового ринку в Україні / Л. В. Нечипорук. – Х. : Вид-во Національного університету внутрішніх справ, 2004. – 300 с.

9. Страхові послуги : підручник. У 2 ч. Ч. 1 / [Базилевич В. Д., Пікус Р. В., Приказюк Н. В. та ін.] ; За ред. В. Д. Базилевича. – К. : Логос, 2014. – 496 с.
10. Страхування : опорний конспект лекцій (українською та російською мовами) / [Р. В. Пікус, Н. В. Приказюк, А. С. Шолойко та ін.] ; за наук. ред. проф. Р. В. Пікус. – К. : Логос, 2015. – 276 с.
11. Страхування : підручник / [керівник авт. колективу і наук. ред. С. С. Осадець, д-р ек. наук, проф.]. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К. : КНЕУ, 2002. – 599 с.

Допоміжна література:

1. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2012-2021 роки [Електронний ресурс] // Асоціація «Українська федерація ubezpieчення» : [сайт]. – Режим доступу : http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/5257
2. Всеукраїнська громадська організація «Всеукраїнська асоціація аварійних комісарів» [Електронний ресурс] // b2btoday : [сайт]. – Режим доступу : <http://b2btoday.com.ua/id/4018066>
3. Гаманкова О. О. Ринок страхових послуг України : теорія, методологія, практика : монографія / О. О. Гаманкова. – К. : КНЕУ, 2009. – 283 с.

Інтернет ресурси:

1. Нормативні акти України: www.nau.kiev.ua
2. Сервер Верховної Ради України: www.rada.gov.ua
3. Ліга страхових організацій України: www.uainsur.com
4. Національний банк України: www.bank.gov.ua
5. Міністерство фінансів України: www.minfin.com.ua
6. Форіншурер – Інтернет-журнал про страхування: www.forinsurer.com

Навчальне обладнання, ТЗН, презентація тощо: мультимедійний пристрій.

Виклад матеріалу лекції: роздатковий матеріал у викладача.

Питання і завдання студентам для контролю знань, самостійного опрацювання матеріалу лекції, для підготовки до семінарського заняття за темою лекції:

1. У чому суть і зміст майнового страхування?
2. Як виражається власна участь страхувальника у покритті збитку?
3. Чому необхідне своєчасне подання заяви про страховий випадок?
4. Як визначаються збитки при страхуванні матеріальних активів підприємств?

Укладач: _____ Попович Д. В., доцент кафедри фінансового менеджменту,
к.е.н., доцент

Конспект лекції № 11

Тема № 8

Страховання майна

Міжпредметні зв'язки. Після вивчення [Політекономії, Фінансів, Економіки і фінансів суб'єктів підприємництва, Фінансів суб'єктів підприємництва].

Мета лекції: сформувати у студентів комплекс знань щодо основних засад страхування майна.

План лекції (навчальні питання):

1. Страхування транспортних засобів і вантажів.
2. Особливості страхування майна сільськогосподарських підприємств.
3. Страхування майна громадян.

Опорні поняття: страхування транспортних засобів, страхування вантажів, страхування каско, страхування карго, страхування будівель громадян, страхування домашнього майна, страхування тварин, страхування сільськогосподарських рослин, сюрвейєр, страхова оцінка і страхова сума, аварійний комісар, страхове відшкодування, обов'язкові види страхування майна.

Інформаційні джерела:

Законодавчі та нормативні акти:

1. Конституція України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254/96-вр>
2. Господарський кодекс України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
3. Митний кодекс України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
4. Податковий кодекс України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
5. Цивільний кодекс України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
6. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 №85/96-ВР зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>

Основна література:

1. Базилевич В. Д. Страхова справа / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. – 6-те вид., стереотип. – К. : Знання, 2008. – 351 с.
2. Базилевич В. Д. Страховий ринок України / В. Д. Базилевич. – К. : Знання, 2002. – 417 с.
3. Безугла В. О. Страхування : навчальний посібник / В. О. Безугла. – К. : ЦУЛ, 2008. – 584 с.
4. Внукова Н. М. Страхування : теорія та практика : навчальний посібник / Н. М. Внукова, Л. В. Временко, В. І. Успенко; за загальною редакцією д.е.н., проф. Н. М. Внукової. – 2-ге видання, перероблене та доповнене. – Харків : Бурун Книга, 2009. – 656 с.
5. Вовчак О. Д. Страхова справа : підручник / О. Д. Вовчак. – Київ : Знання, 2011. – 391 с.
6. Говорушко Т. А. Страхування: навчальний посібник / Т. А. Говорушко, В. М. Стецюк; за ред. Т. А. Говорушко. – Львів : «Магнолія 2006», 2014. – 328 с.
7. Дьячкова Ю. М. Страхування : навчальний посібник / Ю. М. Дьячкова. – К. : ЦУЛ, 2008. – 240 с.

8. Нечипорук Л. В. Теорія та практика страхового ринку в Україні / Л. В. Нечипорук. – Х. : Вид-во Національного університету внутрішніх справ, 2004. – 300 с.
9. Страхові послуги : підручник. У 2 ч. Ч. 1 / [Базилевич В. Д., Пікус Р. В., Приказюк Н. В. та ін.] ; За ред. В. Д. Базилевича. – К. : Логос, 2014. – 496 с.
10. Страхування : опорний конспект лекцій (українською та російською мовами) / [Р. В. Пікус, Н. В. Приказюк, А. С. Шолойко та ін.] ; за наук. ред. проф. Р. В. Пікуса. – К. : Логос, 2015. – 276 с.
11. Страхування : підручник / [керівник авт. колективу і наук. ред. С. С. Осадець, д-р ек. наук, проф.]. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К. : КНЕУ, 2002. – 599 с.

Допоміжна література:

1. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2012-2021 роки [Електронний ресурс] // Асоціація «Українська федерація убезпечення» : [сайт]. – Режим доступу : http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/5257
2. Всеукраїнська громадська організація «Всеукраїнська асоціація аварійних комісарів» [Електронний ресурс] // b2btoday : [сайт]. – Режим доступу : <http://b2btoday.com.ua/id/4018066>
3. Гаманкова О. О. Ринок страхових послуг України : теорія, методологія, практика : монографія / О. О. Гаманкова. – К. : КНЕУ, 2009. – 283 с.
4. Нові вектори розвитку страхового ринку України : монографія / [Козьменко О. В., Козьменко С. М., Васильєва Т. А. та ін.] ; кер. авт. проекту д.е.н., проф. О. В. Козьменко. – Суми : Університетська книга, 2012. – 315 с.

Інтернет ресурси:

1. Нормативні акти України: www.nau.kiev.ua
2. Сервер Верховної Ради України: www.rada.gov.ua
3. Ліга страхових організацій України: www.uainsur.com
4. Національний банк України: www.bank.gov.ua
5. Міністерство фінансів України: www.minfin.com.ua
6. Форіншурер – Інтернет-журнал про страхування: www.forinsurer.com
7. Страхування України – Інтернет-проект: www.ukrstrahovanie.com.ua

Навчальне обладнання, ТЗН, презентація тощо: мультимедійний пристрій.

Виклад матеріалу лекції: роздатковий матеріал у викладача.

Питання і завдання студентам для контролю знань, самостійного опрацювання матеріалу лекції, для підготовки до семінарського заняття за темою лекції:

1. Як визначаються збитки при страхуванні транспортних засобів та вантажів?
2. Що є правовою основою морського страхування в Україні?
3. У чому полягає сутність морського страхування? Що є об'єктом морського страхування?
4. Які особливості врегулювання збитків у морському страхуванні? Що таке абандон? Що таке загальна аварія?
5. Що входить до страхування каско?
6. Які види ризиків включені в основні види страхових послуг при страхуванні «автокаско»? Які види виключень, що звільняють страховика від страхової виплати, передбачені умовами страхування?
7. У чому полягають загальні принципи страхування вантажоперевезень?
8. Які основні види страхових ризиків, що приймаються на страхування за договором автотранспортного страхування? У чому полягають правові основи страхового інтересу до укладання таких договорів страхування?
9. У чому особливості формування страхового покриття в страхуванні вантажів? Які умови страхування вантажів Лондонського інституту страховиків?

10. Необхідність сільськогосподарського страхування.
11. Нормативне забезпечення та сучасний стан сільськогосподарського страхування в Україні.
12. Вартість страхування й основні умови, які впливають на ціну страхової послуги при страхуванні сільськогосподарських ризиків.
13. Страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень. Об'єкти страхування.
14. Обсяг страхової відповідальності при страхуванні сільськогосподарських ризиків.
15. Характеристика страхових випадків при страхуванні сільськогосподарських ризиків.
16. Страхове забезпечення при страхуванні сільськогосподарських ризиків.
17. Визначення вартості врожаю, обчислення й порядок сплати страхових премій.
18. Організація роботи страхової компанії по визначенню збитків і страхового відшкодування при страхуванні сільськогосподарських ризиків.
19. Страхування сільськогосподарських тварин.
20. Як здійснюється страхування домашнього майна?

Укладач: _____ Попович Д. В., доцент кафедри фінансового менеджменту,
к.е.н., доцент

Конспект лекції № 12

Тема № 9

Страховання відповідальності

Міжпредметні зв'язки. Після вивчення [Політекономії, Фінансів, Економіки і фінансів суб'єктів підприємництва, Фінансів суб'єктів підприємництва].

Мета лекції: сформувати у студентів комплекс знань щодо основних засад страхування відповідальності.

План лекції (навчальні питання):

1. Економічна суть, необхідність та особливості страхування відповідальності.
2. Страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів.
3. Страхування відповідальності перевізників.

Опорні поняття: цивільно-правова відповідальність, адміністративна відповідальність, матеріальна відповідальність, третя сторона, страхування цивільної відповідальності, ліміт відповідальності страховика, відповідальність перевізників вантажу, Міжнародна система страхування «Зелена картка», Моторне (транспортне) страхове бюро України.

Інформаційні джерела:

Законодавчі та нормативні акти:

1. Конституція України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254/96-вр>
2. Господарський кодекс України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
3. Цивільний кодекс України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
4. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів : Закон України від 01.07.2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi.nreg=19161-15>
5. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 №85/96-ВР зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>

Основна література:

1. Базилевич В. Д. Страхова справа / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. – 6-те вид., стереотип. – К. : Знання, 2008. – 351 с.
2. Базилевич В. Д. Страховий ринок України / В. Д. Базилевич. – К. : Знання, 2002. – 417 с.
3. Безугла В. О. Страхування : навчальний посібник / В. О. Безугла. – К. : ЦУЛ, 2008. – 584 с.
4. Внукова Н. М. Страхування : теорія та практика : навчальний посібник / Н. М. Внукова, Л. В. Временко, В. І. Успенко; за загальною редакцією д.е.н., проф. Н. М. Внукової. – 2-ге видання, перероблене та доповнене. – Харків : Бурун Книга, 2009. – 656 с.
5. Вовчак О. Д. Страхова справа : підручник / О. Д. Вовчак. – Київ : Знання, 2011. – 391 с.
6. Говорушко Т. А. Страхування: навчальний посібник / Т. А. Говорушко, В. М. Стецюк; за ред. Т. А. Говорушко. – Львів : «Магнолія 2006», 2014. – 328 с.
7. Дьячкова Ю. М. Страхування : навчальний посібник / Ю. М. Дьячкова. – К. : ЦУЛ, 2008. – 240 с.

8. Нечипорук Л. В. Теорія та практика страхового ринку в Україні / Л. В. Нечипорук. – Х. : Вид-во Національного університету внутрішніх справ, 2004. – 300 с.
9. Страхові послуги : підручник. У 2 ч. Ч. 1 / [Базилевич В. Д., Пікус Р. В., Приказюк Н. В. та ін.] ; За ред. В. Д. Базилевича. – К. : Логос, 2014. – 496 с.
10. Страхування : опорний конспект лекцій (українською та російською мовами) / [Р. В. Пікус, Н. В. Приказюк, А. С. Шолойко та ін.] ; за наук. ред. проф. Р. В. Пікус. – К. : Логос, 2015. – 276 с.
11. Страхування : підручник / [керівник авт. колективу і наук. ред. С. С. Осадець, д-р ек. наук, проф.]. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К. : КНЕУ, 2002. – 599 с.

Допоміжна література:

1. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2012-2021 роки [Електронний ресурс] // Асоціація «Українська федерація убезпечення» : [сайт]. – Режим доступу : http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/5257
2. Гаманкова О. О. Ринок страхових послуг України : теорія, методологія, практика : монографія / О. О. Гаманкова. – К. : КНЕУ, 2009. – 283 с.
3. Нові вектори розвитку страхового ринку України : монографія / [Козьменко О. В., Козьменко С. М., Васильєва Т. А. та ін.] ; кер. авт. проекту д.е.н., проф. О. В. Козьменко. – Суми : Університетська книга, 2012. – 315 с.

Інтернет ресурси:

1. Нормативні акти України: www.nau.kiev.ua
2. Сервер Верховної Ради України: www.rada.gov.ua
3. Ліга страхових організацій України: www.uainsur.com
4. Національний банк України: www.bank.gov.ua
5. Міністерство фінансів України: www.minfin.com.ua
6. Форіншурер – Інтернет-журнал про страхування: www.forinsurer.com
7. Страхування України – Інтернет-проект: www.ukrstrahovanie.com.ua

Навчальне обладнання, ТЗН, презентація тощо: мультимедійний пристрій.

Виклад матеріалу лекції: роздатковий матеріал у викладача.

Питання і завдання студентам для контролю знань, самостійного опрацювання матеріалу лекції, для підготовки до семінарського заняття за темою лекції:

1. Що таке відповідальність як об'єкт страхових відносин?
2. У чому сутність страхування відповідальності? Яка ціль страхування відповідальності?
3. У чому полягає обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів?
4. У чому сутність та які особливості цивільно-правової відповідальності?
5. У чому різниця між договірною та позадоговірною відповідальністю? У чому суть поняття «ліміт страхової відповідальності»?
6. Які ліміти можуть бути встановлені при страхуванні відповідальності?
7. Якими правовими нормами регламентується страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів в Україні?
8. У чому суть діяльності міжнародної системи «Зелена картка»? Яким чином поширена дія «Зеленої картки»?
9. У чому полягає діяльність Моторного транспортного страхового Бюро України? Які його функції?

Укладач: _____ Попович Д. В., доцент кафедри фінансового менеджменту,
к.е.н., доцент

Конспект лекції № 13

Тема № 9

Страховання відповідальності

Міжпредметні зв'язки. Після вивчення [Політекономії, Фінансів, Економіки і фінансів суб'єктів підприємництва, Фінансів суб'єктів підприємництва].

Мета лекції: сформувати у студентів комплекс знань щодо основних засад страхування відповідальності.

План лекції (навчальні питання):

1. Страховання професійної відповідальності.
2. Страховання відповідальності позичальника за непогашення кредиту.
3. Страховання відповідальності за нанесення екологічних збитків (екологічне страхування).
4. Інші види страхування відповідальності.

Опорні поняття: професійна відповідальність, відповідальність роботодавців, екологічне страхування, страхування заборгованості, Національний ядерний страховий пул.

Інформаційні джерела:

Законодавчі та нормативні акти:

1. Конституція України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254/96-вр>
2. Господарський кодекс України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
3. Цивільний кодекс України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
4. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів : Закон України від 01.07.2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi.nreg=19161-15>
5. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 №85/96-ВР зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>

Основна література:

1. Базилевич В. Д. Страхова справа / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. – 6-те вид., стереотип. – К. : Знання, 2008. – 351 с.
2. Базилевич В. Д. Страховий ринок України / В. Д. Базилевич. – К. : Знання, 2002. – 417 с.
3. Безугла В. О. Страхування : навчальний посібник / В. О. Безугла. – К. : ЦУЛ, 2008. – 584 с.
4. Внукова Н. М. Страхування : теорія та практика : навчальний посібник / Н. М. Внукова, Л. В. Временко, В. І. Успенко; за загальною редакцією д.е.н., проф. Н. М. Внукової. – 2-ге видання, перероблене та доповнене. – Харків : Бурун Книга, 2009. – 656 с.
5. Вовчак О. Д. Страхова справа : підручник / О. Д. Вовчак. – Київ : Знання, 2011. – 391 с.
6. Говорушко Т. А. Страхування: навчальний посібник / Т. А. Говорушко, В. М. Стецюк; за ред. Т. А. Говорушко. – Львів : «Магнолія 2006», 2014. – 328 с.
7. Дьячкова Ю. М. Страхування : навчальний посібник / Ю. М. Дьячкова. – К. : ЦУЛ, 2008. – 240 с.

8. Нечипорук Л. В. Теорія та практика страхового ринку в Україні / Л. В. Нечипорук. – Х. : Вид-во Національного університету внутрішніх справ, 2004. – 300 с.
9. Страхові послуги : підручник. У 2 ч. Ч. 1 / [Базилевич В. Д., Пікус Р. В., Приказюк Н. В. та ін.] ; За ред. В. Д. Базилевича. – К. : Логос, 2014. – 496 с.
10. Страхування : опорний конспект лекцій (українською та російською мовами) / [Р. В. Пікус, Н. В. Приказюк, А. С. Шолойко та ін.] ; за наук. ред. проф. Р. В. Пікус. – К. : Логос, 2015. – 276 с.
11. Страхування : підручник / [керівник авт. колективу і наук. ред. С. С. Осадець, д-р ек. наук, проф.]. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К. : КНЕУ, 2002. – 599 с.

Допоміжна література:

1. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2012-2021 роки [Електронний ресурс] // Асоціація «Українська федерація ubezpieczenia» : [сайт]. – Режим доступу : http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/5257
2. Гаманкова О. О. Ринок страхових послуг України : теорія, методологія, практика : монографія / О. О. Гаманкова. – К. : КНЕУ, 2009. – 283 с.

Інтернет ресурси:

1. Нормативні акти України: www.nau.kiev.ua
2. Сервер Верховної Ради України: www.rada.gov.ua
3. Ліга страхових організацій України: www.uainsur.com
4. Національний банк України: www.bank.gov.ua
5. Міністерство фінансів України: www.minfin.com.ua
6. Форіншурер – Інтернет-журнал про страхування: www.forinsurer.com
7. Страхування України – Інтернет-проект: www.ukrstrahovanie.com.ua

Навчальне обладнання, ТЗН, презентація тощо: мультимедійний пристрій.

Виклад матеріалу лекції: роздатковий матеріал у викладача.

Питання і завдання студентам для контролю знань, самостійного опрацювання матеріалу лекції, для підготовки до семінарського заняття за темою лекції:

1. Які основні різновиди страхування професійної відповідальності? Які з них здійснюються в обов'язковій формі?
2. У чому полягає суть підприємницьких ризиків? Чому виникає необхідність їх страхування?

Укладач: _____ Попович Д. В., доцент кафедри фінансового менеджменту,
к.е.н., доцент

Конспект лекції № 14

Тема № 10

Перестраховання і співстраховання

Міжпредметні зв'язки. Після вивчення [Політекономії, Фінансів, Економіки і фінансів суб'єктів підприємництва, Фінансів суб'єктів підприємництва].

Мета лекції: сформувані у студентів комплекс знань щодо основних засад перестраховання і співстраховання.

План лекції (навчальні питання):

1. Необхідність та значення перестраховання.
2. Сутність перестраховання та його розвиток в Україні.
3. Методи перестраховання.
4. Форми проведення перестраховальних операцій.
5. Співстраховання та механізм його застосування.

Опорні поняття: перестраховання, перестраховик, перестраховальник (цедент), цесія, цедування ризику, цесіонарій, ретроцесія, договір перестраховання, непропорційне перестраховання, пропорційне перестраховання, факультативне перестраховання, облігаторне перестраховання, факультативно-облігаторне перестраховання, перестраховальний сліп, квотні договори, ексцедентні договори, квотно-ексцедентні договори, ексцедент збитковості, ексцедент збитку, ліміт відповідальності страховика, власне утримання, тантьєма, страхові пули, співстраховання.

Інформаційні джерела:

Законодавчі та нормативні акти:

1. Про ліцензування певних видів господарської діяльності : Закон України від 01.06.2000 №1775-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/222-19>
2. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 №85/96-ВР зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>
3. Про фінансові послуги і державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 06.02.2003 № 485-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>

Основна література:

1. Базилевич В. Д. Страхова справа / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. – 6-те вид., стереотип. – К. : Знання, 2008. – 351 с.
2. Базилевич В. Д. Страховий ринок України / В. Д. Базилевич. – К. : Знання, 2002. – 417 с.
3. Безугла В. О. Страхування : навчальний посібник / В. О. Безугла. – К. : ЦУЛ, 2008. – 584 с.
4. Внукова Н. М. Страхування : теорія та практика : навчальний посібник / Н. М. Внукова, Л. В. Временко, В. І. Успенко; за загальною редакцією д.е.н., проф. Н. М. Внукової. – 2-ге видання, перероблене та доповнене. – Харків : Бурун Книга, 2009. – 656 с.
5. Вовчак О. Д. Страхова справа : підручник / О. Д. Вовчак. – Київ : Знання, 2011. – 391 с.
6. Говорушко Т. А. Страхування: навчальний посібник / Т. А. Говорушко, В. М. Стецюк; за ред. Т. А. Говорушко. – Львів : «Магнолія 2006», 2014. – 328 с.

7. Дьячкова Ю. М. Страхування : навчальний посібник / Ю. М. Дьячкова. – К. : ЦУЛ, 2008. – 240 с.
8. Нечипорук Л. В. Теорія та практика страхового ринку в Україні / Л. В. Нечипорук. – Х. : Вид-во Національного університету внутрішніх справ, 2004. – 300 с.
9. Страхіві послуги : підручник. У 2 ч. Ч. 1 / [Базилевич В. Д., Пікус Р. В., Приказюк Н. В. та ін.]; За ред. В. Д. Базилевича. – К. : Логос, 2014. – 496 с.
10. Страхування : опорний конспект лекцій (українською та російською мовами) / [Р. В. Пікус, Н. В. Приказюк, А. С. Шолойко та ін.]; за наук. ред. проф. Р. В. Пікус. – К. : Логос, 2015. – 276 с.
11. Страхування : підручник / [керівник авт. колективу і наук. ред. С. С. Осадець, д-р ек. наук, проф.]. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К. : КНЕУ, 2002. – 599 с.

Допоміжна література:

1. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2012-2021 роки [Електронний ресурс] // Асоціація «Українська федерація убезпечення» : [сайт]. – Режим доступу : http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/5257
2. Гаманкова О. О. Ринок страхових послуг України : теорія, методологія, практика : монографія / О. О. Гаманкова. – К. : КНЕУ, 2009. – 283 с.
3. Нові вектори розвитку страхового ринку України : монографія / [Козьменко О. В., Козьменко С. М., Васильєва Т. А. та ін.]; кер. авт. проекту д.е.н., проф. О. В. Козьменко. – Суми : Університетська книга, 2012. – 315 с.

Інтернет ресурси:

1. Нормативні акти України: www.nau.kiev.ua
2. Сервер Верховної Ради України: www.rada.gov.ua
3. Ліга страхових організацій України: www.uainsur.com
4. Національний банк України: www.bank.gov.ua
5. Міністерство фінансів України: www.minfin.com.ua
6. Форіншурер – Інтернет-журнал про страхування: www.forinsurer.com
7. Страхування України – Інтернет-проект: www.ukrstrahovanie.com.ua

Навчальне обладнання, ТЗН, презентація тощо: мультимедійний пристрій.

Виклад матеріалу лекції: роздатковий матеріал у викладача.

Питання і завдання студентам для контролю знань, самостійного опрацювання матеріалу лекції, для підготовки до семінарського заняття за темою лекції:

1. Які причини появи та основні економічні ознаки перестрахування?
2. На яких принципах базується перестрахування?
3. Чому перестрахування називають вторинним перерозподілом ризику?
4. У чому полягає різниця між співстрахуванням і перестрахуванням?
5. Як класифікуються перестраховальні відносини, що таке форма, вид і підвид перестрахування?
6. Чим непропорційне перестрахування відрізняється від пропорційного?
7. Яка різниця між договорами факультативного і облігаторного перестрахування?
8. У чому полягає призначення та які особливості факультативного перестрахування?
9. У чому полягає призначення та які особливості облігаторного перестрахування?
10. Як розподіляються зобов'язання страховика та перестраховика при пропорційному перестрахуванні?
11. Які види непропорційного перестрахування застосовуються в практиці перестрахування? У чому полягають особливості їх застосування?

Укладач: _____ Попович Д. В., доцент кафедри фінансового менеджменту,
к.е.н., доцент

Конспект лекції № 15

Тема № 11

Доходи, витрати та прибуток страховика

Міжпредметні зв'язки. Після вивчення [Політекономії, Фінансів, Економіки і фінансів суб'єктів підприємництва, Фінансів суб'єктів підприємництва].

Мета лекції: сформувати у студентів комплекс знань щодо основних засад фінансово-економічної діяльності страховика.

План лекції (навчальні питання):

1. Особливості фінансово-економічної діяльності страховика.
2. Склад та економічний зміст доходів страховика.
3. Склад та економічний зміст витрат страховика.
4. Фінансові результати страховика.
5. Оподаткування страховиків.

Опорні поняття: організація фінансів страховика, доходи від страхової діяльності, доходи від інвестиційної діяльності, доходи від фінансової діяльності, витрати на проведення страхових операцій, витрати на утримання страхової компанії, витрати на ведення справи, собівартість страхових операцій, інші витрати страховика, зароблені страхові премії, загальний прибуток страховика, чистий прибуток, валові доходи і валові витрати страховика, оподаткування страховика.

Інформаційні джерела:

Законодавчі та нормативні акти:

1. Господарський кодекс України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Митний кодекс України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
3. Податковий кодекс України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
4. Цивільний кодекс України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
5. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgiin/laws/main.cgi?page=1&nreg=514-17>
6. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 №996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
7. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 №85/96-ВР зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>

Основна література:

1. Базилевич В. Д. Страхова справа / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. – 6-те вид., стереотип. – К. : Знання, 2008. – 351 с.
2. Базилевич В. Д. Страховий ринок України / В. Д. Базилевич. – К. : Знання, 2002. – 417 с.
3. Безугла В. О. Страхування : навчальний посібник / В. О. Безугла. – К. : ЦУЛ, 2008. – 584 с.

4. Внукова Н. М. Страхування : теорія та практика : навчальний посібник / Н. М. Внукова, Л. В. Временко, В. І. Успенко; за загальною редакцією д.е.н., проф. Н. М. Внукової. – 2-ге видання, перероблене та доповнене. – Харків : Бурун Книга, 2009. – 656 с.
5. Вовчак О. Д. Страхова справа : підручник / О. Д. Вовчак. – Київ : Знання, 2011. – 391 с.
6. Говорушко Т. А. Страхування: навчальний посібник / Т. А. Говорушко, В. М. Стецюк; за ред. Т. А. Говорушко. – Львів : «Магнолія 2006», 2014. – 328 с.
7. Дьячкова Ю. М. Страхування : навчальний посібник / Ю. М. Дьячкова. – К. : ЦУЛ, 2008. – 240 с.
8. Нечипорук Л. В. Теорія та практика страхового ринку в Україні / Л. В. Нечипорук. – Х. : Вид-во Національного університету внутрішніх справ, 2004. – 300 с.
9. Страхові послуги : підручник. У 2 ч. Ч. 1 / [Базилевич В. Д., Пікус Р. В., Приказюк Н. В. та ін.]; За ред. В. Д. Базилевича. – К. : Логос, 2014. – 496 с.
10. Страхування : опорний конспект лекцій (українською та російською мовами) / [Р. В. Пікус, Н. В. Приказюк, А. С. Шолойко та ін.]; за наук. ред. проф. Р. В. Пікус. – К. : Логос, 2015. – 276 с.
11. Страхування : підручник / [керівник авт. колективу і наук. ред. С. С. Осадець, д-р ек. наук, проф.]. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К. : КНЕУ, 2002. – 599 с.

Допоміжна література:

1. Директива 2009/138/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 25.11.2009 р. про початок і ведення діяльності у сфері страхування і перестрахування (Solvency II) [Електронний ресурс] // Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг : [сайт]. – Режим доступу : <http://nfp.gov.ua/content/direktivi-es.html>
2. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2012-2021 роки [Електронний ресурс] // Асоціація «Українська федерація убезпечення» : [сайт]. – Режим доступу : http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/5257
3. Гаманкова О. О. Ринок страхових послуг України : теорія, методологія, практика : монографія / О. О. Гаманкова. – К. : КНЕУ, 2009. – 283 с.
4. Нові вектори розвитку страхового ринку України : монографія / [Козьменко О. В., Козьменко С. М., Васильєва Т. А. та ін.]; кер. авт. проекту д.е.н., проф. О. В. Козьменко. – Суми : Університетська книга, 2012. – 315 с.

Інтернет ресурси:

1. Нормативні акти України: www.nau.kiev.ua
2. Сервер Верховної Ради України: www.rada.gov.ua
3. Ліга страхових організацій України: www.uainsur.com
4. Національний банк України: www.bank.gov.ua
5. Міністерство фінансів України: www.minfin.com.ua
6. Форіншурер – Інтернет-журнал про страхування: www.forinsurer.com
7. Страхування України – Інтернет-проект: www.ukrstrahovanie.com.ua

Навчальне обладнання, ТЗН, презентація тощо: мультимедійний пристрій.

Виклад матеріалу лекції: роздатковий матеріал у викладача.

Питання і завдання студентам для контролю знань, самостійного опрацювання матеріалу лекції, для підготовки до семінарського заняття за темою лекції:

1. У чому полягають принципові особливості формування фінансового результату діяльності страхової компанії?
2. Які основні види доходів страховика?
3. У чому полягає специфічність формування доходів від страхової діяльності?
4. Які основні види витрат страхової компанії?

5. Які фактори впливають на склад та рівень витрат на здійснення страхової діяльності?
6. Які податки сплачують страхові компанії?
7. Чи є різниця в оподаткуванні доходів з ризикового страхування і доходів зі страхування життя?

Укладач: _____ Попович Д. В., доцент кафедри фінансового менеджменту,
к.е.н., доцент

Конспект лекції № 16

Тема № 12

Фінансова надійність страхової компанії

Міжпредметні зв'язки. Після вивчення [Політекономії, Фінансів, Економіки і фінансів суб'єктів підприємництва, Фінансів суб'єктів підприємництва].

Мета лекції: сформувати у студентів комплекс знань щодо основних засад фінансової надійності страховика.

План лекції (навчальні питання):

1. Поняття фінансової надійності страховика.
2. Умови забезпечення платоспроможності страховика.
3. Страхові резерви та порядок їх формування.
4. Оцінка фінансового стану страховика.

Опорні поняття: фінансова надійність, платоспроможність, умови забезпечення платоспроможності, нормативний запас платоспроможності, фактичний запас платоспроможності, активи страховика, статутний капітал, вільні резерви, гарантійний фонд, страхові резерви, технічні резерви, резерви зі страхування життя, фінансовий стан страховика, звітність страховика, аналіз фінансових коефіцієнтів.

Інформаційні джерела:

Законодавчі та нормативні акти:

1. Господарський кодекс України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Податковий кодекс України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Цивільний кодекс України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 №996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
5. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 05.04.2007 №877-V [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/877-16>
6. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 №85/96-ВР зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>
7. Про фінансові послуги і державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 06.02.2003 № 485-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>

Основна література:

1. Базилевич В. Д. Страхова справа / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. – 6-те вид., стереотип. – К. : Знання, 2008. – 351 с.
2. Базилевич В. Д. Страховий ринок України / В. Д. Базилевич. – К. : Знання, 2002. – 417 с.
3. Безугла В. О. Страхування : навчальний посібник / В. О. Безугла. – К. : ЦУЛ, 2008. – 584 с.

4. Внукова Н. М. Страхування : теорія та практика : навчальний посібник / Н. М. Внукова, Л. В. Временко, В. І. Успенко; за загальною редакцією д.е.н., проф. Н. М. Внукової. – 2-ге видання, перероблене та доповнене. – Харків : Бурун Книга, 2009. – 656 с.
5. Вовчак О. Д. Страхова справа : підручник / О. Д. Вовчак. – Київ : Знання, 2011. – 391 с.
6. Говорушко Т. А. Страхування: навчальний посібник / Т. А. Говорушко, В. М. Стецюк; за ред. Т. А. Говорушко. – Львів : «Магнолія 2006», 2014. – 328 с.
7. Дьячкова Ю. М. Страхування : навчальний посібник / Ю. М. Дьячкова. – К. : ЦУЛ, 2008. – 240 с.
8. Нечипорук Л. В. Теорія та практика страхового ринку в Україні / Л. В. Нечипорук. – Х. : Вид-во Національного університету внутрішніх справ, 2004. – 300 с.
9. Страхові послуги : підручник. У 2 ч. Ч. 1 / [Базилевич В. Д., Пікус Р. В., Приказюк Н. В. та ін.]; За ред. В. Д. Базилевича. – К. : Логос, 2014. – 496 с.
10. Страхування : опорний конспект лекцій (українською та російською мовами) / [Р. В. Пікус, Н. В. Приказюк, А. С. Шолойко та ін.]; за наук. ред. проф. Р. В. Пікуса. – К. : Логос, 2015. – 276 с.
11. Страхування : підручник / [керівник авт. колективу і наук. ред. С. С. Осадець, д-р ек. наук, проф.]. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К. : КНЕУ, 2002. – 599 с.

Допоміжна література:

1. Директива 2009/138/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 25.11.2009 р. про початок і ведення діяльності у сфері страхування і перестраховування (Solvency II) [Електронний ресурс] // Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг : [сайт]. – Режим доступу : <http://nfp.gov.ua/content/direktivi-es.html>
2. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2012-2021 роки [Електронний ресурс] // Асоціація «Українська федерація убезпечення» : [сайт]. – Режим доступу : http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/5257
3. Гаманкова О. О. Ринок страхових послуг України : теорія, методологія, практика : монографія / О. О. Гаманкова. – К. : КНЕУ, 2009. – 283 с.
4. Нові вектори розвитку страхового ринку України : монографія / [Козьменко О. В., Козьменко С. М., Васильєва Т. А. та ін.]; кер. авт. проекту д.е.н., проф. О. В. Козьменко. – Суми : Університетська книга, 2012. – 315 с.

Інтернет ресурси:

1. Нормативні акти України: www.nau.kiev.ua
2. Сервер Верховної Ради України: www.rada.gov.ua
3. Ліга страхових організацій України: www.uainsur.com
4. Національний банк України: www.bank.gov.ua
5. Міністерство фінансів України: www.minfin.com.ua
6. Форіншурер – Інтернет-журнал про страхування: www.forinsurer.com
7. Страхування України – Інтернет-проект: www.ukrstrahovanie.com.ua

Навчальне обладнання, ТЗН, презентація тощо: мультимедійний пристрій.

Виклад матеріалу лекції: роздатковий матеріал у викладача.

Питання і завдання студентам для контролю знань, самостійного опрацювання матеріалу лекції, для підготовки до семінарського заняття за темою лекції:

1. Що розуміють під фінансовою надійністю страховика?
2. Поясніть взаємозв'язок понять фінансова надійність, стійкість та платоспроможність.
3. Які існують умови забезпечення платоспроможності?
4. Як оцінюється платоспроможність страховика?
5. Яким є склад страхових резервів страховика?

6. Яке значення мають страхові резерви для забезпечення фінансової стійкості страховика?
7. Яким чином розраховується резерв незароблених премій?
8. Назвіть порядок розрахунку резерву заявлених, але не виплачених збитків.
9. Як визначається розмір резерву збитків, які виникли, але не заявлені?
10. У чому полягають особливості формування резервів, інших ніж страхування життя?
11. Який зміст поняття фінансового стану страховика?
12. У чому полягає зміст поняття «фінансова надійність страховика»? Які чинники впливають на її забезпечення?
13. Визначте поняття «фінансова стійкість страховика» та назвіть методи її забезпечення.
14. Доведіть необхідність та розкрийте значення оцінки фінансового стану страховика.
15. Які показники оцінки фінансового стану страховика?
16. Як впливає тарифна політика страховика на його фінансову стійкість?
17. Як оцінюється платоспроможність страхових компаній відповідно до вимог Solvency II?

Укладач: _____ Попович Д. В., доцент кафедри фінансового менеджменту,
к.е.н., доцент